



REPUBLIKA E KOSOVËS - РЕПУБЛИКА КОСОВО - REPUBLIC OF KOSOVO
GJKATA KUSHTETUESE
УСТАВНИ СУД
CONSTITUTIONAL COURT

Priştine, 15 Ocak 2013
Nr. Ref.: RK 338/13

KABUL EDİLMEZLİK KARARI

Başvuru No: KI 39/11

Başvurucu

Tomë Krasniqi

Çalışma ve Sosyal Refah Bakanlığı'nın 311/07 sayı ve 2007 tarihli bildiri ve 322/07 sayı ve 30 Nisan 2007 tarihli kararı hakkında anayasal denetim başvurusu

KOSOVA CUMHURİYETİ ANAYASA MAHKEMESİ

Mahkeme Heyeti:

Enver Hasani, Başkan
Ivan Čukalović, Başkanvekili
Robert Carolan, Üye
Altay Suroy, Üye
Almiro Rodrigues, Üye
Snezhana Botusharova, Üye
Kadri Kryeziu, Üye
Arta Rama-Hajrizi

Başvurucu:

1. Başvurucu, Priştine mukimi emekli Bay Tomë Krasniqi'dir.

İtiraz Edilen Karar

2. Çalışma ve Sosyal Refah Bakanlığı'nın 311/07 sayı ve 2007 tarihli bildirim ve 322/07 sayı ve 30 Nisan 2007 tarihli kararıdır.

İlgili Hukuk

3. Anayasa'nın 113.7 fıkrası, 03/L-121 sayı ve 15 Ocak 2009 tarihli Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Hakkında Yasa'nın (bundan sonra: "Yasa") 20, 22.7 ve 22.8 madde ile fıkraları ve Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (bundan sonra: "İçtüzük") 56.2. kuralı.

Başvurunun Konusu

4. Başvurunun konusu başvuru kişinin Kosova Emeklilik ve Maluliyet Fonuna ilişkin 181-1/98 sayı ve 11 Haziran 1998 tarihli kesinleşmiş kararıyla kazanılmış emeklilik hakkının kaybedilmesinden sonra emeklilik maaşının kesilmesiyle ilgilidir.

Başvuru Süreci

5. Başvurucu 16 Mart 2011 tarihinde Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi'ne (bundan sonra: "Mahkeme") Mahkeme, başvurmuştur.
6. Mahkeme Başkanı'nın 18 Nisan 2011 tarih ve GJR 39/11 sayılı kararıyla Üye Gjyljeta Mushkolaj raportör yargıç olarak görevlendirilmiştir. Başkan'ın aynı tarih ve KSH 39/11 sayılı kararıyla Üyeler: Robert Carolan (başkan), Altay Suroy ve Kadri Kryeziu'dan oluşan Ön İnceleme Heyeti belirlenmiştir.
7. Başvurucuya 6 Temmuz 2011 tarihinde başvurusunun kaydedildiği bildirilmiştir. Aynı tarihte başvuru Çalışma ve Sosyal Refah Bakanlığı, Priştine Belediye Mahkemesi ve Priştine'deki Ombudsmanlık Kurumuna bildirilmiştir.
8. Çalışma ve Sosyal Refah Bakanlığı 4 Ağustos 2011 tarihinde başvuru hakkında cevabını bildirmiştir.
9. Başvurucu 14 Ekim 2011 tarihinde "Kazanılmış Emeklilik Hakkı ve Onun Hukuki Güvencesi" adlı bir hukuki yorum yazısını Mahkeme'ye teslim etmiştir.
10. Üye Gjyljeta Mushkolaj'ın görev süresi dolduktan sonra Başkan'ın GJR KI 39/11 sayılı kararı ile raportör yargıç olarak Üye Altay Suroy atanmıştır. Başkan aynı tarihte KSH KI-39/11 sayılı kararlar Üyeler: Robert Carolan (Başkan), Enver Hasani ve Kadri Kryeziu'dan oluşan yeni bir Ön İnceleme Heyeti belirlemiştir.
11. Ön İnceleme Heyeti 27 Kasım 2012 tarihinde raportör yargıcın raporunu inceledikten sonra tam kadroda toplanan Mahkeme Heyeti'ne başvurunun kabul edilmezliğine ilişkin öneri sunmuştur.

Başvurunun Tarihçesi

12. Başvurucunun 3 Mayıs 1998 tarihinde yaş haddi emeklilik hakkı kabul edilmiştir.
13. Kosova Emeklilik ve Maluliyet Sigorta Fonununun 181-1/98 sayı ve 11 Haziran 1998 tarihli kesinleşmiş kararıyla başvuru emekli statüsünü elde etmiştir.

14. Emeklilik ve Maluliyet Sigortası Yasası uyarınca yaptırılan zorunlu sigorta ile dönemin mevzuatı gereğince katılım ve karşılıklılık esasına göre edindiği kıdemle başvurucu, yaş haddi emeklilik hakkını kazanmıştır. Başvurucu, bu hakkı Priştine'deki Kosova Emeklilik Fonu Bölge Birliği'nde elde etmiştir.
15. Başvurucu elde ettiği emeklilik hakkından 1998 yılının Kasım ayına kadar yararlanmış, fakat 1999 yılı başlangıcında Kosova'da oluşan koşulları sonucunda herhangi bir hukuki dayanak olmaksızın yaş ahdi emeklilik hakkından yararlanma durdurulmuştur.

İdari usule İlişkin Olguların Özeti

16. Başvurucu 11 Nisan 2007 tarihinde Çalışma ve Sosyal Refah Bakanlığı bünyesindeki Kosova Emeklilik İdaresi Departmanına (bundan sonra: KEİD) başvurarak Kosova Emeklilik ve Maluliyet Sigorta Fonu'nun 181-1/98 sayı ve 11 Haziran 1998 tarihli kararla elde ettiği emeklilik statüsüyle ilgili olarak bilgi talebinde bulunmuştur.
17. KEİD 13 Nisan 2007 tarihinde yaptığı Ref. 311/2007 sayılı bildirimle başvurucuya, kesintiler esasınca kazanılan emekliliklerin ödenmemesinin siyasi problem olduğu şimdilik çözüme kavuşmuş olmadığı belirtilmiştir.
18. KEİD 30 Nisan 2007 tarihinde 322/07 sayılı belgeyi düzenleyerek başvurucunun 1998 yılından itibaren Priştine'deki Emeklilik ve Maluliyet Sigortası Kesinti kayıtlarında yer almadığını vurgulamıştır.
19. Başvurucu 24 Ocak 2008 tarihinde kesintilerden doğan emeklilik hakkının tanınması için Bakanlığa bağlı KEİD'e başvuruda bulunmuştur.
20. Kosova Yüksek Mahkemesi 11 Eylül 2009 tarihinde çıkarttığı 280/09 sayılı kararla KEİD'e başvurucunun kesinti ödemiş kişi olarak emeklilik hakkının tanınmasını emretmiştir.
21. Kosova Yüksek Mahkemesi'nde yargılama süreci devam ettiği süre içerisinde KEİD çıkarttığı 104474 sayılı kararla başvurucunun aylık 35 € kesinti ödemediği hakkını tanımış ve kanun yolu açıklamasında başvurucunun kararı teslim aldığı tarihten itibaren on beş gün içerisinde KEİD kararına karşı KEİD İtiraz Kurulu'na itiraz başvurusunda bulunabileceğini belirtmiştir.
22. Kosova Yüksek Mahkemesi 19 Kasım 2010 tarih ve A. 837/2009 sayılı kararında başvurucudan davalı KEİD'in 280/09 sayı ve 11 Eylül 2009 tarihli kararının teslim alındığı tarihten itibaren on beş gün içerisinde karardan memnun olduğunu veya davadan vazgeçmeyeceğini beyan etmesini talep etmiştir. Başvurucunun karar doğrultusunda hareket etmemesi durumunda Kosova Yüksek Mahkemesi'nin davayı askıya alacağı belirtilmiştir.
23. Yüksek Mahkeme 23 Şubat 2011 tarih ve A. nr. 837/2009 sayılı kararla yargılamayı askıya almış ve sunu belirtmiştir:

Mahkemenin 9/2009 sayı ve 01 Haziran 2010 tarihli kararı 27 Kasım 2010 tarihinde davacıya teslim edilmiştir. Davacı karar hakkında yasal süre içerisinde herhangi bir beyanda bulunmamıştır.

Davacı (başvurucu) yasal süre içerisinde beyanda bulunmadığından Mahkeme, Çekişmeli Yargı Usulü Yasası'nın 32. madde 1. fıkrası uyarınca bu kararın karar metninde belirtilen karara varmıştır.

24. Bakanlığa bağlı KEİD 4 Ağustos 2011 tarihinde Mahkeme'ye başvuruya ilişkin gönderdiği cevabında başvurucuya kesinti esasınca tanınan emeklilik hakkının bildirildiği ve Eski Yugoslavya Federasyonu Emeklilik Fonuna ilişkin meselenin devletlerarası görüşmelerle çözüleceği bildirildiği belirtilmiştir.

Medeni usule ilişkin Olguların Özeti

25. Başvurucu 4 Mayıs 2007 tarihinde Priştine Belediye Mahkemesine başvurarak Kosova Hükümetini, dolayısıyla Bakanlığa bağlı KEİD'i dava ederek C. nr. 1155/07 sayılı davayla ödenmemiş emeklilik maaşlarının 18.360 € tutarını bulduğunu ileri sürerek tazmin edilmesini talep etmiştir.
26. Başvurucu 14 Ocak 2008 tarihinde Priştine Belediye Mahkemesine başvurarak C. nr. 1155/07 sayı ve 4 Mayıs 2007 tarihli davanın görüşülmesini talep etmiştir.
27. Başvurucu 6 Haziran 2008 tarihinde ikinci kez Priştine Belediye Mahkemesine başvurarak C. nr. 1155/07 sayı ve 4 Mayıs 2007 tarihli davanın görüşülmesini talep etmiştir.
28. Başvurucu 17 Aralık 2008 tarihinde üçüncü kez Priştine Belediye Mahkemesine başvurarak davanın görüşülmesini talep etmiştir.
29. Başvurucu 9 Ocak 2009 tarihinde Priştine Belediye Mahkemesi'ne başvurarak kendisinin 40 yıla yakı süre ödediğin kesintiler esasınca, 1 Aralık 1998 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere, tüm haklarıyla emeklilik hakkının tanınmasını talep etmiştir.
30. Dahası başvurucu, yukarıda belirtilen başvuru esasınca Priştine Belediye Mahkemesi'nden davalı taraf olan Kosova Cumhuriyeti KEİD'e 1 Aralık 1998 tarihinden itibaren ödenmemiş emeklilik maaşlarını Mayıs 2007'ye kadar aylık 180 € hesabından 18.360 € tutarına ulaşmış olup ödenmesini emretmeyi ve kararın kesinleştiği tarihten itibaren on beş gün içerisinde tüm bu ödemeler ile yargılama giderlerinin ödenmesini talep etmiştir.
31. Başvurucu 28 Haziran 2010 tarihinde Priştine Belediye Mahkemesi'ne yeni bir başvuruda bulunarak yargılamanın hızlandırılmasını talep etmiş ve dava dilekçesini teslim ettiği tarihten itibaren üç yılı aşkın bir süre geçmiş olduğundan karar duruşmasının belirlenmesini talep etmiştir.

Diğer Kurumlardaki Usuller

32. Ombudsmanlık Kurumu başvurucunun talebi üzerine 30 Eylül 2009 tarihinde Priştine Belediye Mahkemesi'nden başvurucunun davası hakkında atılmış ve atılacak olan adımlar konusunda bilgi verilmesini talep etmiştir.
33. Priştine Belediye Mahkemesi Ombudsmanlık Kurumu'na gönderdiği cevabında başvurucunun dava dilekçesini kabul etmiş olduğunu ve dava dilekçelerinin Mahkeme'ye teslim sırasına göre işleme konacağını belirtmiştir.

Başvurucunun İddiaları

34. Başvurucu AİHS'nin 1. maddesi [İnsan Haklarına Saygı Yükümlülüğü], 6.(1) maddesi [Adil Yargılanma Hakkı], 13. maddesi [Etkili Başvuru Hakkı], 14. maddesi [Ayrımcılık Yasağı], 1. Ek Protokolün 1. maddesi [Mülkiyetin Korunması], 12. maddesi [Genel Ayrımcılık Yasağı] ile ilgili olarak Anayasa'nın 1.(2) fıkrası [Devletin

Tanımı], 22. maddesi [Uluslararası Analışma ve Belgelerin Doğrudan Uygulanması], 23. maddesi [İnsanlık Onuru], 24.(1) fıkrası [Kanun Önünde Eşitlik], 31.(1) fıkrası [Adil ve Tarafsız Yargılanma Hakkı], 32. maddesi [Kanun Yollarına Başvurma Hakkı], 46. maddesi [Mülkiyetin Korunması], 51. maddesinin [Sağlık Güvencesi ve Sosyal Güvenlik] ihlal edildiğini iddia etmiştir.

35. Başvurucu Kosova Cumhuriyeti kurumlarının kararları, dolayısıyla eylemsizliği ile Anayasa'nın yukarıda zikredilen hükümlerini kendi aleyhine ihlal ettiklerini, bu durumda ayrımcılığa maruz kaldığını, mülkiyet hakkı, sağlık güvencesi ve sosyal güvenlik hakkı, adil yargılanma hakkı ve etkin çözümler haklarının reddedildiğini ileri sürmüştür.
36. Başvurucu, başvurusunun sadece kendi çıkarı ile ilgili değil, genel kamusal çıkarlarla ilgili olduğunu ileri sürmüştür. Genel kamusal çıkarlarla tüm kategorilere ait emekliler (yaş haddi, maluliyet, aile emeklilikleri) kapsamıştır.
37. Başvurucu idari usulde davalıdan (KEİD), emeklilik hakkının reddedildiği tarihten itibaren ödenmemiş emeklilik maaşlarının periyodik olarak ödenmesine imkan tanınmasını talep etmiştir. Başvurucu bu hakkın gerçekleştirilmesi için sürekli bir şekilde dilekçeler sunduğunu ve hep olumsuz cevap aldığını belirtmiştir.
38. Başvurucu son olarak Mahkeme'den şunu talep etmiştir:
 - Çalışma esasına göre ve ödediği zorunlu yasal kesintiler sonucunda elde ettiği emekli statüsünün iadesini,
 - Emeklilik maaşının kesildiği tarihten itibaren ödeme gününe kadar birikmiş olan maaşlarının yürürlükteki mevzuat hükümlerine uygun şekilde taksitler halinde ödenmesini,
 - Kamusal hukuk çıkarlarıyla ilgili olan bu başvuru hakkında esasa ilişkin kararın çıkartılması,
 - Başvurucunun kişisel hukuk çıkarlarının gerçekleştirilmesi için yetkili adalet mahkemesi sıfatıyla Priştine Belediye Mahkemesi vasıtasıyla mümkün olan adli mekanizmaların uygulanmasını,
 - Başvurucu ve davada müdahil taraflar ile ilgili tarafların bildirimleri hakkında karar almasını.

Başvurunun Kabul Edilirliği

39. Mahkeme, başvurucuların şikâyeti hakkında bir karara varabilmesi için öncelikle Anayasa'da belirtilip Yasa ve İtüzükte ayrıntılarına yer verilen kabul edilirlilik koşullarının yerine getirilip getirilmediğinin ele alınması gerektiğini tespit etmiştir.
40. Başvurucunun sadece birey olarak kendisiyle ilgili değil de kamusal çıkarlarla ilgili olduğu yönündeki iddiasıyla ilgili olarak Mahkeme, Kosova Anayasası'nın *actio popularis* türünden başvuru hakkını öngörmediğini, başka bir deyişle başvurucunun soyut norm denetimi başvurusu yapamayacağını veya kamu kuruluşlarının kararları ya da eylemsizlikleri hakkında şikayetçi olamayacağını tekraren belirtmek ister. Kosova Cumhuriyeti Anayasası 113.1 ve 11.7 fıkrası çerçevesinde ancak kamu organlarının eylem veya eylemsizlikleri konusunda bireylere destek sunarak başvuruculardan: (1) yetkili taraf olduklarını, (2) kamu organlarının eylem veya eylemsizliğinden dolaysız bir şekilde mağdur edildiklerini, (3) kanunla belirlenmiş

tüm kanun yollarını tükettiklerini göstermeleri istenir. Genel kamusal çıkara ilişkin başvuru yukarıda belirtilen gerekçelerden dolayı kabul edilirlilik koşullarını yerine getirmemiş olup netice itibariyle kabul edilmez olarak reddedilmesi gereklidir (bkz. KI 51/10, Ljubiša Živić, Kosova Cumhurbaşkanı'nın Merkez Seçim Komisyonu üyeliğine Bay Goran Zdravková'nın atanması ilişkin kararını Anayasa uygunluğu denetimi başvurusuna ilişkin 2 Mart 2012 tarihli kabul edilmezlik kararı).

41. Başvurucu emekli statüsünün iadesi ve 1 Aralık 1998 tarihinden itibaren ödenmemiş olan emeklilik maaşlarının tazmin edilmesi için nerede ise paralel olan iki başvuruda bulunmuştur: (1) Priştine Belediye Mahkemesi'nde 4 Mayıs 2007 tarihinden itibaren görülmekte olan hukuk davası ve (2) KEİD'de 11 Nisan 2007 tarihinde itibaren görülen ve Yüksek Mahkeme'nin A. nr. 837/2009 sayı ve 23 Şubat 2011 tarihli kararıyla sonuçlanan idari dava hakkında.
42. Başvurucular yasal süre içerisinde herhangi bir beyanda bulunmadıkları için İdari Uyuşmazlıklar Kanunu'nun 32. madde 1. fıkrası gereğince Yüksek Mahkeme'nin A. nr. 837/2009 sayı ve 23 Şubat 2011 tarihli kararıyla idari dava askıya alınmıştır.
43. İdari Uyuşmazlıklar Yasası'nın 32. madde 1. fıkrası şöyledir:

"Yargı süreci boyunca hakkında idari işlem başlatılan karar yürürlükten kaldıracak bir karar çıkartıldığında ve bu Kanunun 1. maddesinden idari karar çıkartıldığında davacının yanı sıra davanın açıldığı mahkeme de bilgilendirilir. Bu durumda mahkeme, davacıyı 15 gün içerisinde çağırıp daha sonra çıkartılan karardan memnun olup olmadığını veya davasını yeni çıkan kararlarla uyumlu halde genişletmek isteyip istemediğini sorar. Şayet davacı sonradan çıkartılan karardan memnun olduğunu beyan eder veya bu maddenin 1. fıkrasında belirtilen süre içerisinde beyanda bulunmaz ise mahkeme yargılamayı askıya almak üzere bir karar çıkartır. Şayet davacı karardan memnun olmadığını beyan ederse mahkeme yargılama sürecini devam ettirir.

44. Başvurucunun haklarını gerçekleştirmek için Bakanlık (KEİD) nezdinde başlatılan idari süreçle ilgili olarak olumsuz cevap aldığı değerlendirilmiş ve bunun sonucunda idari dava süreci tamamlanmadan Priştine Belediye Mahkemesi nezdinde hukuk davası açmıştır. Ancak Mahkeme'nin değerlendirmesine göre başvurunun idari yargılama usulü süresince tüm kanun yollarını neden tüketmediğini ve Kosova mevzuatına göre başvurabileceği kanun yollarının yetersiz ve verimsiz olduğunu veya başvuru yollarını sonuna kadar tüketmesi yani idari süreci sonuna kadar takip etmesi zorunluluğundan muaf tutacak koşulların oluştuğunu kanıtlaması gerekirdi. Başvurucunun basitçe bir kuşkusunu, onu kanun yollarını tüketme yükümlülüğünden muaf tutmaz (bkz. Epözdemir v. Türkiye, no 57039/00, 31 Ocak 2002 tarihli karar; Pellegriti v. İtalya, no 77363/01, 26 Mayıs 2005 tarihli karar; MPP Golub v. Ukrayna, no 6778/05, 15 Ekim 2005 tarihli karar).
45. Başvurucu mevcut başvuruda, olumsuz yanıt aldığı beyanı dışında kendisinin başlattığı idari sürecin etkisiz ve verimsiz olduğunu kanıtlamamıştır. Başvurucu aynı zamanda Bakanlık (KEİD) hakkında Priştine Belediye Mahkemesi nezdinde 4 Mayıs 2007 tarihinde davacı olmuştur.
46. Mahkeme bununla ilgili olarak Anayasa'nın 113.7 fıkrasına atıfta bulunmak ister:

Yasalarla belirlenen tüm yasal yollar tükendikten sonra bireyler, kamu otoriteleri tarafından kendi bireysel hak ve özgürlükler ihlal edildiğinde dava açma haklarına sahiptirler.

47. Mahkeme, kanun yollarının tüketilmesi ilkesinin gerekçesinin, hukuk mahkemeleri de dâhil olmak üzere söz konusu otoritelere olası Anayasa ihlalinin önleme veya düzeltmeye fırsat vermek olduğunu vurgulamak ister. Bu kural Kosova hukuk sisteminin olası Anayasal hak ihlalleriyle ilgili etkin kanun yolları geliştireceği varsayımından hareketle konulmuştur. (*bkz. KI 41/09 AAB-Rinvest Üniversitesi v. Kosova Hükümeti başvurusu 27 Ocak 2010 tarihli kararı mutatis mutandis, AIHM 25803/94 sayılı Selmouni – Fransa davası 28 Temmuz 1999 tarihli kararı*).
48. Mevcut başvuruda başvuru süreci sonuna kadar sürdürmediği ve nerede ise paralel bir şekilde idari başvuruya ilişkin kararı almaksızın Priştine Belediye Mahkemesi'nde dava açmıştır. Öyle ki başvuru Anayasa'nın 113.7 fıkrası ve Anayasa Mahkemesi Hakkında Yasa'nın 47. maddesine uygun hareket etmeye başarılı olamamıştır.
49. Başvurucunun Priştine Belediye Mahkemesi'ndeki hukuk davasıyla ilgili olarak Mahkeme Anayasa'nın 31. madde [Adil ev Tarafsız yargılanma Hakkı] 2. fıkrasına atıfta bulunur:
- Herkes, yasalara göre kurulmuş bağımsız ve tarafsız mahkemenin makul bir süre içerisinde kendisi hakkında kararlar aldığı hak ve sorumlulukları veya işlediği herhangi bir suç duyurusu duruşmasının kamuya açık yapılması hakkına sahiptir.*
50. Mahkeme, yukarıdaki anayasal hükmün bireylerin suç fiilleriyle suçlandıklarında daha süratli bir yargı sürecini öngörmüş olduğunu, ancak mevcut başvuruda Priştine Belediye Mahkemesi'nde görülmekte olan bir hukuk davasının söz konusu olduğunu ve bu mahkemenin kendisine intikal eden başvuru sırasına göre davanın işleme konacağını belirttiğini vurgulamak ister.
51. Sonuç olarak Anayasa'nın 113.7 fıkrası ve Yasa'nın 47. maddesi gereğince kanun yollarının tüketilmediği gerekçesiyle başvurunun kabul edilmez olarak reddedilmesi gereklidir.

BU SEBEPLERDEN DOLAYI

Anayasa'nın 113.7 fıkrası, Yasa'nın 47. maddesi ve İçtüzüğü'nün 36.1(a) bendi gereğince Anayasa Mahkemesi'nin 27 Kasım 2012 tarihinde yapılan duruşmasında oybirliğiyle:

- I. Başvurunun kabul edilmez olarak reddine karar verilmiştir.
- II. İşbu karar Yasanın 20.4 maddesi uyarınca taraflara bildirilip Resmi Gazetede yayımlanır.
- III. Karar derhal yürürlüğe girer.

Raportör Yargıç

Anayasa Mahkemesi Başkanı

Altay Suroy, imza

Prof. Dr. Enver Hasani, imza